

Bogdan Micu

Radu Slăvoiu

Procedură penală

Curs pentru admiterea în magistratură
și avocatură. Teste-grilă

Ediția a 4-a

Editura
Stamangiu
2019

Capitolul al II-lea. Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal

Secțiunea 1. Acțiunea penală în procesul penal

§1. Noțiune

Definiții ale acțiunii penale se regăsesc în două texte ale Codului de procedură penală, în art. 15 (situat în Partea generală, Titlul II „Acțiunea penală și acțiunea civilă în procesul penal”, Capitolul I „Acțiunea penală”) și în art. 309 (situat în Partea specială, Titlul I „Urmărirea penală”, Capitolul IV „Efectuarea urmăririi penale”).

La prima vedere, se constată o diferență de reglementare între cele două articole. Astfel, în art. 15 din Codul de procedură penală se arată că „acțiunea penală se pune în mișcare și se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare sau exercitarea acesteia”. În schimb, conform art. 309 alin. (1) din Codul de procedură penală, „acțiunea penală se pune în mișcare de procuror, prin ordonanță, în cursul urmăririi penale, când acesta constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există vreunul dintre cazurile de împiedicare prevăzute la art. 16 alin. (1)”. În realitate, în art. 15 din Codul de procedură penală regăsim o definiție generală a acțiunii penale, în timp ce art. 309 din același cod reglementează punerea în mișcare a acțiunii penale, de către procuror, în cursul fazei de urmărire penală. Acest din urmă articol este un text mai restrictiv cu privire la condițiile ce trebuie îndeplinite pentru punerea în mișcare a acțiunii penale decât cele prevăzute de art. 15. Întrucât textul din Partea specială (art. 309) este cel care conferă aptitudine funcțională acțiunii penale, apreciem că acesta este cel care definește corespunzător noțiunea de acțiune penală.

Acțiunea penală este acțiunea exercitată de procuror atunci când există *probe* că o persoană a săvârșit o infracțiune. Dispozițiile art. 309 din Codul de procedură penală conduc la o diferențiere clară între calitatea de inculpat și cea de suspect, întrucât, pentru dobândirea calității de suspect, este suficientă – conform art. 305 alin. (3) din Codul de procedură penală – bănuiala rezonabilă (textul art. 77 din Codul de procedură penală făcând referire, la rândul său, la bănuiala rezonabilă că persoana a săvârșit o faptă penală), în timp ce, pentru dobândirea calității de inculpat, textul vorbește despre probe, în sensul legii procesuale penale. De altfel, această diferențiere rezultă și din faptul că punerea în mișcare a acțiunii penale (care duce la atribuirea calității de inculpat) este exclusiv apanajul procurorului, în timp ce dispoziția de efectuare în continuare a urmăririi penale față de o persoană (care îi conferă acesteia calitatea de suspect) poate aparține și organului de cercetare penală, fiind supusă confirmării ulterioare de către procuror.

Putem defini acțiunea penală drept *acel mijloc procesual prin intermediul căruia conflictul de drept penal născut ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni este adus în fața organelor judiciare spre a fi soluționat*^[1].

Acțiunea penală se pune în mișcare de către procuror și se exercită împotriva inculpatului, având ca obiect tragerea acestuia la răspundere penală. Procurorul rămâne titularul acțiunii penale și atunci când punerea acesteia în mișcare este condiționată de manifestări de voință ale altor persoane (spre exemplu, în cazul infracțiunilor urmăribile la plângerea prealabilă a persoanei vătămate).

^[1] V. DONGOROZ Ș.A., *op. cit.*, p. 61.

§2. Punerea în mișcare a acțiunii penale

Punerea în mișcare a acțiunii penale presupune declanșarea mecanismului procesual de tragere la răspundere penală a celui care a săvârșit infracțiunea. Ea se realizează întotdeauna numai de către *procuror*.

Pentru a pune în mișcare acțiunea penală, procurorul trebuie să constate că sunt îndeplinite cumulativ două condiții:

– există probe din care rezultă că persoana față de care se pune în mișcare acțiunea penală a săvârșit o infracțiune;

– nu există vreunul dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale, prevăzute la art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Îndeplinirea acestor condiții se verifică de către procuror la un anumit moment al cercetării penale ce se efectuează în cauză, în raport de piesele dosarului din acel stadiu al cercetării. Împrejurarea că s-a pus în mișcare acțiunea penală nu înseamnă că automat se va ajunge la o soluție de condamnare, întrucât este posibil ca ulterior să apară probe noi care să dovedească nevinovăția inculpatului, invalidându-le pe cele de vinovăție existente inițial. De asemenea, este posibil să se ivească impedimente în exercitarea acțiunii penale, dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală, care nu existau la momentul punerii în mișcare a acțiunii penale (spre exemplu, ulterior punerii în mișcare a acțiunii penale se adoptă o lege de amnistie).

Prin punerea în mișcare a acțiunii penale, făptuitorului i se atribuie calitatea procesuală de inculpat.

Aproape în toate situațiile, *ordonanța* este actul prin care procurorul, în temeiul art. 309 din Codul de procedură penală, pune în mișcare acțiunea penală^[1]. *Excepția* se regăsește în dispozițiile art. 360 din Codul de procedură penală și este reprezentată de *declarația orală a procurorului*, în ipoteza constatării infracțiunilor de audiență. Astfel, conform acestui articol, „(1) Dacă în cursul ședinței se săvârșește o faptă prevăzută de legea penală, președintele completului de judecată constată acea faptă și îl identifică pe făptuitor. Încheierea de ședință se trimite procurorului competent. (2) În cazul în care procurorul participă la judecată, poate declara că începe urmărirea penală, pune în mișcare acțiunea penală și îl poate reține pe suspect sau pe inculpat”.

Potrivit dispozițiilor legale mai sus menționate, constatarea infracțiunilor de audiență este lăsată în sarcina instanței de judecată, însă punerea în mișcare a acțiunii penale și exercitarea sa reprezintă atributul exclusiv al procurorului. În cazul art. 360 din Codul de procedură penală, putem vorbi despre calitatea de suspect doar în situația în care procurorul care participă la judecată declară că începe urmărirea penală, fără însă a declara că pune în mișcare și acțiunea penală împotriva acestuia.

Totodată, trebuie menționat că în actuala reglementare *rechizitoriul nu mai constituie act de punere în mișcare a acțiunii penale*. Aceasta rezultă atât în mod direct din dispozițiile art. 327 lit. a) din Codul de procedură penală [conform căroră, „atunci când constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate, procurorul: a) emite rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată, dacă din materialul de urmărire penală rezultă că fapta există, că a fost săvârșită de *inculpat* (s.n.) și că acesta răspunde penal (...)”], cât și indirect din dispozițiile art. 321 din Codul de procedură penală [intitulat „înaintarea dosarului privind pe *inculpat* (s.n.)”].

Punerea în mișcare a acțiunii penale nu este atributul judecătorului. De la această regulă apreciem că există însă o *relativă excepție*: situația arătată la art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c) din Codul de procedură penală. În acest

^[1] Întrucât Codul de procedură penală nu face nicio distincție, punerea în mișcare a acțiunii penale se realizează prin ordonanță de către procuror, inclusiv în cazul infracțiunii flagrante.

caz, procurorul pune în mișcare acțiunea penală, care se stinge apoi printr-o soluție de netrimitere în judecată (clasare); se exercită calea de atac a plângerii, judecătorul de cameră preliminară o admite, desființează soluția de clasare și, atunci când probele legal administrate sunt suficiente, dispune începerea judecătii. Practic, deși procurorul pusese inițial în mișcare acțiunea penală, judecătorul efectuează un act cu o valență juridică similară, *reactivând*^[1] acțiunea penală anterior stinsă, ceea ce converge spre realizarea obiectului acesteia.

Punerea în mișcare a acțiunii penale se face întotdeauna *in personam*, spre deosebire de urmărirea penală, care începe *in rem* [art. 305 alin. (1) din Codul de procedură penală] și continuă *in personam* [art. 305 alin. (3) din Codul de procedură penală].

§3. Exercițarea acțiunii penale

Exercițarea acțiunii penale presupune totalitatea activităților privind probațiunea din cursul urmăririi penale și al judecătii și susținerea ei în vederea tragerii la răspundere penală a inculpatului.

În *cursul urmăririi penale*, acțiunea penală se exercită de către procuror și, în măsura în care legea le recunoaște competența de efectuare a urmăririi penale, și de către organele de cercetare penală. În condițiile art. 311 din Codul de procedură penală, procurorul sau organul de cercetare penală poate dispune extinderea urmăririi penale cu privire la fapte și/sau persoane noi, ceea ce poate conduce ulterior la o punere în mișcare separată a acțiunii penale, de către procuror. Reține atenția împrejurarea că procurorul este singurul care poate pune în mișcare acțiunea penală (în sensul transpunerii în practică a manifestării de voință cu privire la punerea în mișcare a acesteia), însă exercițarea ei efectivă – prin realizarea activităților procesuale ce conduc la strângerea probelor – revine atât procurorului, cât și organelor de cercetare penală.

În *cursul judecătii*, acțiunea penală se exercită de către procuror. Organele de cercetare penală nu au o asemenea atribuție, întrucât ele nu participă în niciun fel la activitatea de judecată.

Precizăm că acțiunea penală nu se exercită niciodată, nici chiar la infracțiunile urmăribile la plângere prealabilă, de către persoana vătămată prin infracțiune, chiar dacă această persoană are interes să obțină condamnarea inculpatului. Explicația rezidă în aceea că acțiunea penală este în toate cazurile o acțiune publică, ce aparține statului (care o exercită prin reprezentanții săi oficiali, procurorul și organele de cercetare penală), iar nu particularilor. Prin propunerea de mijloace de probă spre a fi administrate, persoana vătămată poate însă susține exercițarea acțiunii penale de către organele judiciare.

Conform art. 7 din Codul de procedură penală, exercițarea acțiunii penale este obligatorie ori de câte ori există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreun impediment legal dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1). De la această regulă există însă o *excepție* pentru ipoteza în care, deși fapta constituie infracțiune și tragerea la răspundere penală este posibilă, prin raportare la elementele concrete ale cauzei, *lipsește totuși interesul public în realizarea obiectului acțiunii penale*; în această situație, procurorul poate renunța la urmărirea penală în condițiile art. 318 din Codul de procedură penală.

§4. Stingerea acțiunii penale

Stingerea acțiunii penale se realizează, de principiu, prin pronunțarea unei hotărâri definitive de către instanța de judecată, prin care aceasta rezolvă conflictul de drept penal născut ca urmare a săvârșirii infracțiunii. Această

^[1] A. ZARAFIU, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 74.

hotărâre poate fi una de *condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei, amânare a aplicării pedepsei, încetare a procesului penal sau achitare* [art. 17 alin. (2) din Codul de procedură penală].

Prin excepție, acțiunea penală se poate stinge și în cursul urmăririi penale, printr-o soluție de *clasare* sau de *renunțare la urmărirea penală* dispusă de procuror [art. 17 alin. (1) din Codul de procedură penală].

Mecanismul complet de exercitare a acțiunii penale presupune că aceasta se epuizează prin tragerea la răspundere penală a celui care a săvârșit infracțiunea, pronunțându-se o soluție de condamnare, renunțare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei. Se realizează astfel obiectul acțiunii penale, prevăzut la art. 14 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Există însă și posibilitatea ca în derularea acestui mecanism să intervină anumite impedimente obiective, adică anumite situații – expres prevăzute de lege – în care acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare sau, dacă a fost pusă în mișcare, nu mai poate fi exercitată.

Cauzele care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea exercitării acesteia sunt expres prevăzute în dispozițiile art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală și pot fi împărțite în două categorii: *cauze care lipsesc acțiunea penală de temei* și *cauze care lipsesc acțiunea penală de obiect*. Cauzele prevăzute de dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a)-d) lipsesc acțiunea penală de temei, întrucât prezența lor exclude infracțiunea, lipsind, implicit, și temeiul tragerii la răspundere penală. Cauzele de la art. 16 alin. (1) lit. e)-j) lipsesc acțiunea penală de obiect, întrucât constatarea lor conduce la concluzia că fapta este infracțiune, dar există impedimente cu privire la tragerea la răspundere penală, adică în ceea ce privește realizarea obiectului acțiunii penale^[1].

Este posibil ca într-un dosar penal să se constate existența concomitentă a unor cauze din categorii diferite. În această situație, motivul stingerii acțiunii penale va fi cauza care lipsește acțiunea de temei, și nu cea care lipsește acțiunea de obiect, întrucât nu se poate vorbi despre obiectul acțiunii penale (tragerea la răspundere penală) dacă lipsește însuși temeiul ei (infracțiunea). Așadar, între cauzele de la art. 16 alin. (1) lit. a)-d) și cele de la art. 16 alin. (1) lit. e)-j) din Codul de procedură penală, *primele au prioritate* (spre exemplu, dacă se constată concomitent legitima apărare și amnistia, acțiunea penală se va stinge pe temeiul legitimei apărări).

Pe lângă cauzele care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale arătate la art. 16 din Codul de procedură penală, legea reglementează și o altă situație care conduce la nerealizarea obiectului acțiunii penale. Este vorba despre ipoteza în care, în raport de elementele concrete ale cauzei, se constată că, deși infracțiunea s-a săvârșit și tragerea la răspundere penală este legalmente posibilă, ea nu apare și ca *oportună* din punct de vedere social. Această situație este prevăzută expres la art. 7 alin. (2) și art. 318 din Codul de procedură penală. În condițiile arătate de aceste texte legale, acțiunea penală se stinge, pentru că nu există interes public în realizarea obiectului său, sancționarea infractorului înfățișându-se ca o reacție disproporționată față de lipsa concretă de importanță a infracțiunii comise.

Deosebirea esențială între impedimentele prevăzute la art. 16 din Codul de procedură penală și situația reglementată de art. 7 alin. (2) și art. 318 din același act normativ constă în aceea că, în prima ipoteză, tragerea la răspundere penală este imposibilă (fie pentru că lipsește temeiul ei, infracțiunea, fie pentru că operează instituții de drept penal care exonerează de răspundere penală, precum amnistia sau prescripția),

^[1] În doctrină se analizează, ca o cauză care lipsește acțiunea penală de obiect, și imunitatea politică a Președintelui României (M. UDROIU, *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 105-106). Considerăm, alături de alți autori (A. ZARAFIU, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială, op. cit.*, p. 91), că imunitatea de care Președintele se bucură pe durata mandatului constituie un impediment legal temporar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale, determinând suspendarea urmăririi penale, în temeiul art. 312 alin. (2) din Codul de procedură penală, și nu stingerea acțiunii penale, nefiind prevăzut ca atare în dispozițiile art. 16 din Codul de procedură penală.

pe când, în cea de-a doua ipoteză, tragerea la răspundere penală este posibilă din punct de vedere legal, dar nu și oportună social.

Întrucât, în mod logic, despre oportunitatea unui mecanism de tragere la răspundere se poate discuta numai în măsura în care acel mecanism este și posibil, stingerea acțiunii penale datorată cauzelor de la art. 16 din Codul de procedură penală are prioritate în raport cu stingerea pe considerentul lipsei de interes public în sancționarea infractorului. Spre exemplu, dacă într-o cauză penală de mică importanță se observă că a intervenit prescripția răspunderii penale, procurorul va stinge acțiunea penală pe acest temei, întrucât exercitarea ei a devenit imposibilă, și nu pe motivul lipsei de interes public.

În continuarea vom analiza cauzele care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea exercitării acesteia prevăzute în dispozițiile art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală. Stingerea acțiunii penale pe considerente de oportunitate va face obiect de studiu detaliat în partea specială a prezentului curs.

4.1. Fapta nu există [art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală]

Din punct de vedere al exprimării, dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală sunt identice cu dispozițiile art. 10 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală anterior: „fapta nu există”.

Trebuie însă a se constata că din dispozițiile art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală lipsesc dispozițiile lit. d) a art. 10 alin. (1) din Codul de procedură penală anterior, potrivit cărora „faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii”. În reglementarea anterioară, aceasta însemna fie că lipsesc elemente ale laturii obiective a infracțiunii, fie că nu sunt întrunite condițiile privind latura subiectivă, adică forma de vinovăție prevăzută de lege pentru respectiva infracțiune.

Raportându-ne la actuala reglementare, constatăm că jumătate din dispozițiile lit. d) a art. 10 alin. (1) din Codul de procedură penală anterior au fost preluate în dispozițiile lit. b) a art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală, potrivit cărora „fapta nu este prevăzută de legea penală sau *nu a fost săvârșită cu forma de vinovăție prevăzută de lege (s.n.)*”.

În aceste condiții, apreciem că, în actuala reglementare, cea de-a doua jumătate a dispozițiilor lit. d) a art. 10 alin. (1) din Codul de procedură penală anterior (referitoare la lipsa elementelor laturii obiective a infracțiunii) se regăsește în dispozițiile lit. a) de la art. 16 alin. (1) din Codul de procedură penală.

Prin urmare, dispoziția din art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală trebuie interpretată atât în sensul că fapta nu există în materialitatea sa (nu s-a comis niciun act de conduită umană exterioară care să fi produs vreo modificare în realitatea obiectivă), cât și în sensul că fapta nu întrunește elementele constitutive sub aspectul laturii obiective a infracțiunii. Apreciem că aceasta este soluția corectă, având în vedere și faptul că dispozițiile art. 25 din Codul de procedură penală nu mai prevăd soluția acordării de despăgubiri în ipoteza pronunțării unei hotărâri de achitare în baza art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală.

Astfel, în cursul urmăririi penale se va putea dispune o soluție de clasare, iar în timpul judecății o soluție de achitare, întemeiată pe art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală, atât în cazul în care *nu s-a comis nicio faptă materială*, cât și atunci când se va constata că fapta există ca act material, dar *nu întrunește elementele constitutive sub aspectul laturii obiective a infracțiunii*^[1].

^[1] Din examinarea probelor administrate în cauză nu se poate reține că inculpatul a primit calculatorul de la numitul S.V. în schimbul exercitării de către acesta de influențe asupra primarului, pentru a-l determina să aprobe acordarea spațiului comercial către S.V. Inculpatul a primit calculatorul cu titlu de împrumut, iar nu în schimbul promisiunii că va interveni pentru acordarea spațiului comercial. Însă acceptarea dovedită a calculatorului, chiar cu titlu de împrumut, exclude achitarea pe motiv că fapta imputată nu există; obținerea calculatorului în astfel de condiții, chiar dacă nu constituie infracțiunea de trafic

În doctrină s-a mai arătat că același temei de stingere a acțiunii penale operează și în cazul inexistenței *de ordin juridic* a faptei, adică în situația în care nu există *probe legal administrate* din care să rezulte săvârșirea ei^[1], precum și în cazul în care probatoriul legal administrat *nu înlătură dubiul* cu privire la săvârșirea faptei^[2].

Facem precizarea că, în opinia noastră, dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală sunt incidente și în ipoteza în care instanța de judecată constată că fapta cu care a fost investită de procuror prin rechizitoriu s-a derulat în alte condiții spațio-temporale decât cele descrise în actul de trimitere în judecată; spre exemplu, inculpatul a fost trimis în judecată pentru o infracțiune de luare de mită, constând în primirea unei sume de bani de la mituitor, la o anumită dată și într-un anumit loc, iar instanța constată că inculpatul a primit într-adevăr acea sumă, dar la o altă dată și într-un alt loc decât cele indicate de procuror prin rechizitoriu. Susținem aceasta, întrucât dispozițiile art. 371 din Codul de procedură penală arată că „judecata se mărginește la faptele și la persoanele arătate în actul de sesizare a instanței (s.n.)”, iar fapta desemnează nu o încadrare juridică, ci un comportament uman localizat în spațiu și în timp. Prin urmare, în exemplul anterior, instanța nu este investită pentru a stabili dacă inculpatul a luat mită în general, ci pentru a judeca dacă *acel* comportament despre care procurorul pretinde că a fost desfășurat de inculpat într-un anumit moment și într-un anumit loc constituie luare de mită. Așadar, obiectul judecății nu este unul de ordin generic, ci unul concret. Or, dacă instanța constată că inculpatul a acționat într-un alt moment și într-un alt loc decât cele indicate de procuror, înseamnă că activitatea descrisă în rechizitoriu nu s-a produs în realitatea obiectivă, pentru că la data și în locul precizate de procuror inculpatul nu a primit suma de bani, deci „fapta nu există”^[3].

În schimb, dispozițiile art. 16 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură penală nu sunt aplicabile în ipoteza în care se constată că inculpatul a desfășurat activitatea reținută în rechizitoriu, dar împrejurările săvârșirii acesteia sunt calificate de judecător într-o modalitate diferită decât au fost calificate de procuror. Spre exemplu, inculpatul este trimis în judecată pentru o infracțiune de furt simplu, constând în aceea că, în timpul unei călătorii cu un taximetru, a sustras unele bunuri aparținând șoferului, iar instanța constată că starea de fapt este corect individualizată, dar apreciază că taximetrul este un mijloc de transport în comun, deci infracțiunea nu este una de furt simplu, ci una de furt calificat. Nu se poate susține în acest caz că „fapta nu există”, ci doar că încadrarea juridică a faptei nu este cea corectă, astfel că nu se poate reține vreun impediment în exercitarea acțiunii penale. În acest caz, se va proceda la o schimbare de încadrare juridică, iar soluția va fi cea de condamnare a inculpatului sub noua încadrare juridică.

Pentru reținerea temeiului de stingere a acțiunii penale constând în aceea că „fapta nu există”, nu este necesar să existe suspect sau inculpat în cauză.

4.2. Fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege [art. 16 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală]

În actuala reglementare sunt cuprinse două teze: „fapta nu este prevăzută de legea penală” și „fapta nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege”. Teza referitoare la vinovăție este preluată din analiza elementelor constitutive ale infracțiunii, adică trebuie verificat dacă fapta a fost săvârșită cu intenție, praeterintenție ori

de influență, impune concluzia că totuși fapta există, dar nu întrunește, sub aspectul laturii subiective, elementele constitutive ale unei infracțiuni (C.S.J., Completul de 9 judecători, decizia nr. 1/2002, www.scj.ro).

[1] A. ZARAFIU, *Procedură penală. Partea generală. Partea specială, op. cit.*, p. 79.

[2] M. UDROIU, *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală, op. cit.*, p. 89.

[3] În același sens, A. ZARAFIU, *Câteva probleme controversate și actuale privind camera preliminară*, în *Caiete de drept penal nr. 3/2017*, p. 59-93.

culpă, așa cum cere norma de incriminare. Atunci când se constată că forma de vinovăție cu care s-a săvârșit fapta nu este cea prevăzută de lege, acțiunea penală este împiedicată (spre exemplu, făptuitorul ia din patrimoniul altei persoane un bun, dar nu intenționat – așa cum cer dispozițiile art. 228 din Codul penal –, ci confundându-l cu un bun al său care avea caracteristici similare).

Întrucât vinovăția reprezintă atitudinea psihică a unei persoane determinate față de faptă și față de urmările ei socialmente periculoase, pentru reținerea acestui impediment trebuie ca persoana făptuitorului să fie cunoscută de organul judiciar. Nu este însă obligatoriu ca acestei persoane să i se fi atribuit calitatea de suspect sau pe cea de inculpat, întrucât aceste calități procesuale reclamă probe de vinovăție; or, este posibil ca, anterior continuării *in personam* a urmăririi penale, din probe să rezulte că făptuitorul a acționat cu altă formă de vinovăție decât aceea cerută de norma de incriminare.

Teza ce vizează aspectul că fapta nu este prevăzută de legea penală se interpretează ca și în vechea reglementare, adică:

- fie ipoteza în care fapta nu a fost niciodată incriminată;
- fie situația în care fapta nu era incriminată la data când a fost săvârșită^[1];
- fie cazul în care fapta este dezincriminată ca efect al succesiunii în timp a legilor penale^[2];
- fie situația în care se constată producerea unui ilicit, dar nu de natură penală^[3].

Se poate reține impedimentul că „fapta nu este prevăzută de legea penală” indiferent dacă există sau nu suspect ori inculpat în cauză.

4.3. Nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea [art. 16 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură penală]

În legătură cu acest caz de stingere a acțiunii penale, apreciem că reglementarea lui reprezintă „cea mai mare revoluție” a actualului Cod de procedură penală, sens în care trebuie să constatăm că este pentru prima dată în reglementarea noastră procesuală penală când se poate da o absolvire de răspundere penală pentru lipsa probelor.

Prin urmare, privind retrospectiv, dispozițiile lit. c) a art. 10 alin. (1) din Codul de procedură penală anterior impuneau a se constata nu numai că fapta nu a fost săvârșită de învinuit sau inculpat, ci trebuiau aduse

^[1] Deși fapta inculpatului – care, în ziua de 22 ianuarie 2013, a depus la poliția din comuna „23 August” o declarație în care a afirmat că persoane necunoscute îi furaseră în ziua precedentă autoutilitara care îi aparținea, aspect ireal, întrucât aceasta era chiar aceea cu care transportase bunurile furate de el și pe care o abandonase în ziua precedentă pentru a nu fi prins de lucrătorii de poliție care îl urmăreau – ar putea întruni elementele constitutive ale infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare, instanța constată că norma de incriminare ce sancționează infracțiunea prevăzută de art. 268 din Codul penal a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, astfel încât dispozițiile legale nu pot fi aplicate retroactiv (C.A. Constanța, Secția penală și pentru cauze penale cu minori și de familie, decizia nr. 611/P/2015, www.portal.just.ro).

^[2] Spre exemplu, în cazul infracțiunii de asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, prevăzută de art. 323 din Codul penal anterior, în situația în care nu sunt întrunite elementele constituirii grupului infracțional organizat, soluția clasării sau achitării urmând a fi dată doar în temeiul dispozițiilor art. 16 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală. În doctrină s-a arătat că dezincriminarea poate fi *in abstracto* sau *in concreto*, aceasta din urmă referindu-se la ipoteza în care fapta continuă a fi incriminată, dar cu o sferă mai restrânsă de incidență, astfel încât fapta concretă comisă de o persoană nu se mai încadrează în textul de lege [C. GHIGHECI, în N. VOLONCIU, A.S. UZLĂU (COORD.), *Codul de procedură penală comentat*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 56].

^[3] Spre exemplu, în ipoteza în care se reține inițial în sarcina inculpatului infracțiunea de înșelăciune în convenții, pentru ca din probe să se constate ulterior că, de fapt, el a încălcat o dispoziție contractuală și că poate să suporte o sancțiune potrivit contractului în fața unei instanțe civile, și nu penale.